

***Wielki świat starotestamentalnych proroków. Wprowadzenie w myśl i wezwanie ksiąg biblijnych*, t. 4-5, red. J. Frankowski, T. Brzegowy, Warszawa 2001, 268 s. i 208 s.**

Po dłuższej przerwie ukazały się dwa kolejne – oznaczone liczbą „cztery” i „pięć” – tomy z wydawanej niegdyś przez ATK, a obecnie przez Wydawnictwo UKSW serii „Wprowadzenie w myśl i wezwanie ksiąg biblijnych”. Do tej pory na przestrzeni 14 lat ukazało się siedem jej tomów w następującej kolejności: *Pięcioksiąg* – t. 1, *Pieśni Izraela (Pnp, Ps, Lm)* – t. 7, *Ewangelia św. Jana – Listy Powszechne – Apokalipsa* – t. 10, *Dzieje Apostolskie – Listy św. Pawła* – t. 9, *Mądrość starotestamentowego Izraela* – t. 6 oraz obecnie przedstawiane dwa tomy (4 i 5) zatytułowane *Wielki świat starotestamentalnych proroków*. Jest to realizacja pocieszającej informacji ze słowa wstępnego do t. 6 mówiącej, iż „publikacja pozostałych tomów dokona się równocześnie albo w niewielkich odstępach, bo tom poświęcony Prorokom jest już w druku a pozostałe są gotowe lub prawie gotowe do przekazania Wydawnictwu” (s. 5). „Pocieszająca informacja”, ponieważ jest to dobra seria książek-podręczników o tematyce biblijnej, mająca jednak dość długą historię powstania. Są one przygotowywane przez polskich biblistów, a przeznaczone i dla tych, którzy zgłębiają słowo Boże w sposób naukowy przez krytykę i egzegezę tekstu, i dla tych, którzy rozpoczynają na różnym szczeblu studia teologiczne, a także i dla tych, którzy we własnym zakresie pragną poszerzyć swoją wiedzę z zakresu Pisma Świętego. Omówienia poszczególnych ksiąg mają charakter tematyczny (ukazują treść i główne motywy danej księgi), teologiczny (wydobywają wymiar i znaczenie religijne wiodących tematów i księgi jako takiej) oraz kerymatyczny (przekazują wezwanie skierowane do tego, kto spotyka się ze słowem Bożym).

To, co jest szczególną zaletą całej tej serii, to wybór przez redaktora całości – ks. J. Frankowskiego – autorów z różnych ośrodków naukowych, którzy są uważani za specjalistów od kluczowych zagadnień czy poszczególnych ksiąg biblijnych. Jest to również widoczne w omawianym tomie: bp M. Gołębiwski przedstawił Księgę Izajasza I-II i Jeremiasza, ks. J. Frankowski – Księgę Ezechiela, ks. A. Strus – Księgę Barucha, a ks. T. Brzegowy – Księgę Daniela i Proroków Mniejszych oraz ogólne wprowadzenie

do profetyzmu izraelskiego. Można to uznać za dobry krok odejścia od samodzielnego omówienia całego Pisma Świętego na wzór Orygenesa czy Hieronima, co staje się tendencją w ostatnich czasach.

Księgi te zostały przedstawione nie w kolejności kanonicznej, lecz na zasadzie chronologicznej – w porządku ich powstawania, ponieważ to „pozwała na lepsze przedstawienie całościowego i logicznie powiązanego historycznego tła oraz wyzwań, jakie niesły prorokom poszczególne epoki i sytuacje” oraz poznanie rozwoju myśli i formy tych pism. Taki porządek jest również uwzględnieniem apelu Instrukcji Papieskiej Komisji Biblijnej „Interpretacja Pisma Świętego w Kościele”. To kolejne zalety czwartego i piątego tomu *Wprowadzenia...* Pierwszy z omawianych tomów obejmuje okres od „początków profetyzmu do niewoli babilońskiej” (nazwany tu „epoką izraelską”), drugi natomiast ukazuje czasy od prorocत्व Deuterolizajasha do apokaliptyki Daniela („okres powstającego judaizmu”).

Układ tego tomu jest dobrze znany czytelnikom poprzednich części. Każdy rozdział rozpoczyna się „Szkicem orientacyjnym”, gdzie są przedstawione jego główne treści. Znajdują się w nim odsyłacze wskazujące, w którym paragrafie wymienione tematy zostały omówione w sposób pełny. Każdy rozdział zawiera dwie części – „Podstawowe wiadomości wstępne”, gdzie są omówione takie tematy, jak: geneza, struktura, budowa, rodzaj literacki, autor, czas i miejsce powstania danej księgi oraz „Idee przewodnie i orędzie”, która przedstawia teologiczne przesłanie. Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na fakt, że to przesłanie – zgodnie z soborowym zaleceniem – zostało ukazane jako zawsze aktualne i skierowane do każdego, kto spotyka się ze słowem Bożym. Omówienie poszczególnych ksiąg kończy się podaniem „Bibliografii orientacyjnej”, która w pierwszym rzędzie jest podzielona na literaturę obco- i polskojęzyczną, a następnie na jej rodzaj – „Komentarze”, „Monografie i artykuły”. Autorzy, którzy dokonali wyboru tejże bibliografii, najczęściej podali krótkie omówienie dzieła, co bardzo ułatwia dalsze studia. Określenie „orientacyjna” jest w wielu przypadkach bardzo skromne – wystarczy przejrzeć zestawioną bibliografię do wprowadzenia ogólnego (t. 4, s. 41-45), Księgi Ezechiela (t. 4, s. 242-244) czy Daniela (t. 5, s. 187-189). Jest to niezwykle ułatwienie np. dla seminarzystów Starego Testamentu na uczelniach teologicznych w celu zebrania literatury potrzebnej do napisania własnej pracy. Po przedstawieniu bibliografii bardzo często są wymienieni najbardziej znani specjaliści od omówionego zagadnienia czy księgi. Podany na końcu książki „Skorowidz autorów” i „Indeks analityczny” ułatwia posługiwanie się nią.

Pewne zastrzeżenia może budzić podana bibliografia, ponieważ brak w niej wielu nowych pozycji. Np. na przestrzeni ostatniego dziesięciolecia ukazały

się m.in. następujące komentarze w znanych seriach biblijnych (*Anchor Bible, Hermeneia, The Old Testament Library*): S. Paul, *Amos*, Philadelphia 1991; A. Berlin, *Zephaniah*, New York 1994; J. Crenshaw, *Joel*, New York 1995; P. Raabe, *Obadiah*, New York 1996; J. Jeremias, *Amos*, London 1998; J. Blenkinsopp, *Isaiah 1-39*, New York 2000; B. Childs, *Isaiah*, London 2000.

Lublin

KS. MARIUSZ SZMAJZIŃSKI